

Syddansk Universitet

"Du staver af lort til selv"

Sprognormer i debatforummet Nationen

Rathje, Marianne

Published in:
Rask

Publication date:
2016

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Rathje, M. (2016). "Du staver af lort til selv": Sprognormer i debatforummet Nationen. Rask, 44, 75-107.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

”DU STAVER AF LORT TIL SELV”.

SPROGNORMER I
DEBATFORUMMET *NATIONEN*

af Marianne Rathje

This article examines metalinguistic comments found on the online Danish discussion forum *Nationen*, as well as the spelling norms adopted there. Based on Agha's (2007) model of normativity, the article examines the users' reflective understanding (Agha's level 2) and whether or not they adapt to a standard spelling norm (his level 3). The aim of the present article is to investigate whether the users on *Nationen* adhere to a standard spelling norm, or if *Nationen* is a forum that lacks spelling norms – something which for Sebba (2003, 2007) is a distinctive feature of CMC (computer mediated communication) texts.

The results indicate that the language used on *Nationen* does adapt to a standard norm; this conflicts with Sebba's definition of a CMC-text. The users' own metalinguistic corrections and their corrections of other people's misspellings show that such users adhere to the standard norm. In fact, however, another norm does exist, namely *debatforumnormen* ('the discussion group norm'). This norm follows the rule: "Do not correct linguistic deviations as long as the meaning is clear". Thus, the norm apparently supports the view, common among public commentators, that *Nationens* users are weak spellers.

The fact that there are two competing norms, the standard one and that of the discussion group, creates conflicts for the users on *Nationen*. As a comparison with Hyttel-Sørensen & Stæhr's earlier (2014) study of young people's metalinguistic comments on Facebook shows, these conflicts are not typical for young Facebook users. In addition, whereas *Nationens* users often look down on people who are prone to linguistic deviation, young Facebook users do not (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014). Finally, even young Facebook users adhere to some kind of standard norm. Therefore, in contrast to Sebba (2003, 2007), the present article argues for a new approach to CMC-texts, based on the understanding that such texts indeed obey certain (standard or other) norms.

1. *Indledning*

"Nationen er Ekstrabladets debatforum, hvor folk prøver at slå hinanden ihjel med ord, sådan som de tror de staves". Sådan karakteriserede standupkomikeren Carsten Eskelund i 2012 ved Zulu Comedy Galla Ekstrabladets debatforum, Nationen på Ekstrabladet.dk, hvor brugerne kan kommentere nyhedsartikler.¹ Citatet afspejler, udover at der i debatforummet er en karakteristisk grov tone, en forestilling om at brugernes kommentarer på Nationen ikke lever op til den danske retskrivningsnorm.

Opfattelsen af Nationen som et forum af brugere med manglende stavekompetencer, eller hvor der er fri stavning og ingen sprognormer, går igen i andre sammenhænge. Journalist og tv-vært Abdel Aziz Mahmoud skrev i 2014 således på Twitter: "Nationen! er en gruppe, der samtidig er blevet et begreb: De er et billede på den uhæmmede, råbende, forudsigelige, bøvede og racistiske masse, bæster uden smag og sprog, sådan nogen der ikke kan stave og som alle sammen udtrykker sig med caps-lock helt i bund" (18. september 2013). Der eksisterer altså i den offentlige diskurs i Danmark en ide om Nationen som en samling af brugere der ikke evner at stave eller ikke orienterer sig efter en sproglig standardnorm, og dermed også en værditilknytning til Nationens brugere hvor manglende sprogkundskab præsenteres i sammenhæng med at være usympatisk og uoplyst eller intelligent.

En undersøgelse af sprogbrugen på Nationen, dvs. konkrete afvigelser fra retskrivning- og skriftsprognormen i brugernes indlæg, peger ligeledes i retning af en fri stavning eller manglende orientering mod en retskrivningsnorm (Rathje 2013b): I en pilotundersøgelse af kommentarerne til de 7 første nyheder (186 kommentarer, 5449 ord) af det samlede korpus (se nedenfor) blev der konstateret 108 afvigelser pr. 1000 ord. Sammenlignet med andre undersøgelser af retskrivningsafvigelser (fx i aviser, studentereksamensstile og gymnasiestile (hhv. Andersen 1992, Brandt 1996 og Johannsen 2012)) er dette antal meget højt (Rathje 2013b: 340).

Både på basis af den offentlige diskurs om og den konkrete sprog-

brug på Nationen kan der altså være grund til at antage at Nationens brugere ikke orienterer sig efter den skriftlige standardnorm når de kommunikerer i debatforummet. Denne antagelse kan finde støtte i Sebbas (2003, 2007) beskrivelse af CMC⁴-tekster som ”uregulerede” tekster, dvs. tekster som ikke har fået pålagt standardskriftsprog-normen, fx direkte i form af korrekturlæsere, som fx i aviser, eller indirekte i form af en stærk orientering mod standardnormen, som fx i skoletekster (Sebba 2003: 155, Sebba 2007: 43). Eftersom tekster i et internetdebatforum som Nationen ifølge Sebba består af uregulerede tekster, kan man altså også med henvisning til Sebbas arbejder antage at der er frit slag hvad det retskrivningsmæssige angår, og at Nationens brugere ikke orienterer sig mod en sproglig standardnorm. Eller som det udtrykkes hos Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014:72): ”at stavning er et tagselvbord, hvor alt er tilladt”.

Med den offentlige diskurs’ karakteristik af Nationen, frekvensen af afvigelser fra retskrivningsnormen i dette debatforum (Rathje 2013b), samt Sebbas (2003, 2007) generelle beskrivelse af CMC-tekster som uregulerede, er der altså gode grunde til at antage at Nationens brugere ikke orienterer sig mod en standardnorm. I modsætning hertil argumenterer Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) dog for at Sebbas generelle forestilling om CMC-tekster som uregulerede tekster ikke indfanger ”kompleksiteten ved sprogbrugen i nye medier, idet nye medier [...] er karakteriseret ved forskellige (og nogle gange konkurrerende) former for regulering”, som Hyttel-Sørensen & Stæhr siger (2014: 67-68), på baggrund af en undersøgelse af unges (10-17 år) metasproglige udsagn på Facebook, dvs. hvordan de unge retter sig selv og hinanden sprogligt. Med udgangspunkt i Aghas (2007) syn på normativitet som ”en samkonstrueret bedrift” (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 72) (se også afsnit 2 (Teoretisk udgangspunkt) nedenfor) og Jørgensens (2010) syn på sprogbrug som ikke værende ”korrekt eller ukorrekt i sig selv” konstaterer Hyttel-Sørensen & Stæhr at rettelser af sprogbrug siger noget om ”sprogbrugernes sociale relationer til hinanden” (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 72). Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) finder at de unge

med deres metasproglige kommentarer på Facebook, til trods for Sebbas karakteristik af CMC-tekster som uregulerede rum, orienterer sig efter forskellige normcentre som sproglige standardnormer og vennenormer, der kan aflæses i de metasproglige rettelser. Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) slutter derfor ”at Facebook ikke fremstår som et ureguleret ortografisk rum. Tværtimod bliver interaktionen i dette sociale rum også reguleret, men oftest kun hvis rettelserne har en social funktion” (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 99).

I denne artikel vil jeg med udgangspunkt i metasproglige kommentarer fra Nationens brugere, og i lighed med Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014), undersøge om Nationens brugere orienterer sig mod en standardnorm, alternativt andre sprognormer, eller om der i debatforummet er tale om et ureguleret og dermed sprogligt normløst rum i Sebbask forstand. At der er tale om det sidste, kunne man antage når man tager udtalelser om Nationen i den danske offentlige diskurs og undersøgelsen af sprogbrugen på debatforummet (Rathje 2013b) i betragtning. Undersøgelsen af metasproglighed på Nationen vil dels kunne bidrage til at forstå den skriftsproglige standardnorm i CMC-tekster generelt, dels kunne kaste lys over hvorvidt der gælder særlige sprognormer på debatforummet Nationen sammenlignet med Facebook, som var undersøgelsesgenstanden hos Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014). At der er forskel på de to undersøgelser, kan man antage eftersom der er tale om to forskellige CMC-genrer med anonymitet vs. forhåndskendskab som en væsentlig forskel på de to genres affordances (Hjarvard 2007: 40) (se nærmere i afsnit 3 (Data) nedenfor).

2. Teoretisk udgangspunkt

I artiklen fokuserer jeg på metasproglige ytringer, hvilket er i tråd med en nyere tendens inden for sociolingvistikken, bl.a. fremført af Agha (2007). Agha (2007:134-136) kritiserer det traditionelle sociolingvistiske, dvs. det variationistiske, syn på sociolekter. I variationslingvistikken ser man på sociolekter som noget der principielt kan fremanalyseres af

en forsker uden at de sprogbrugere som tilhører kategorien, dvs. den sociolekt man undersøger (fx alder, køn eller klasse), får mulighed for at bidrage med refleksivitet og metasproglige vurderinger: Der findes kun forskerens fortolkninger af sprogborgen. Meningen med en sådan sociolingvistisk analyse uden inddragelse af kategorimedlemmers metasproglige refleksivitet bliver at påpege den sproglige eksistens af disse kategorier/grupper, men forskere kan ikke redegøre for hvordan sådanne resultater stemmer overens med sprogbrugernes oplevelser af disse grupper. Det er, mener Agha (2007: 135-136), problematisk fordi sprogbrugere faktisk forholder sig refleksivt til sprogborgen i hverdagen ved at vurdere deres sprogbrug fra situation til situation og ved også at forhandle sprognormer. Undersøgelsen af sprog som et socialt fænomen må derfor inkludere sprogbrugernes metasproglige handlen ("metalinguistic activity", Agha 2007: 17).

Enhver handling der klassificerer en sprogbrug, er en metasproglig handling, og sådanne handlinger evaluerer en ytring eller tilskriver denne en værdi (Agha 2007: 17-18). Disse værditilskrivninger eller normer kan forhandles (Agha 2007: 29), eller som det udtrykkes i Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014: 67): "Normativitet er en samkonstrueret sproglig bedrift".

Ifølge Agha (2007: 124-126) findes der tre niveauer af normativitet:

- 1) *Statistiske adfærdsmønstre* ("A norm of behavior". (Agha 2007:126)). På det første niveau finder vi sprognormer som man kan observere udefra: Folk af type X siger/skriver Y. Det er disse sprognormer som variationister og sociolingvister der er interesseret i sprogforandring (Stæhr 2014: 90), afdækker, jf. ovenfor. Fx kunne en norm på dette niveau være at ældre danske sprogbrugere udtaler ordet "weekend" med w-lyd mens yngre udtaler det med v-lyd (Rathje 2006). Der er altså på dette niveau tale om et statistisk mønster i adfærden for en social kategori af personer. Ofte genkendes mønstret kun af forskere og bemærkes ikke af sprogbrugerne selv.

- 2) *Refleksiv adfærdsmodel* ("A normalized model of behavior"). På det andet niveau finder vi adfærdsmønstre som refleksivt forstås som normale af medlemmerne af den gruppe hvis adfærd der er tale om. Den refleksive model normaliserer et adfærdsmønster i disse personers oplevelse af adfærdsmønstret. Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) eksemplificerer dette normativitetsniveau med en vennenorm. Den gruppe af personer hvis adfærd udgør mønstret, behøver ikke at være præcist sammenfaldende med den gruppe der ser det som en norm. Personer som udviser adfærd, kaldes 'aktører', og personer som genkender denne adfærd, kaldes 'evaluatorer'. Det er ikke sikkert at ethvert medlem af en population genkender den samme norm som gældende for et givet udvalg af aktører: Konkurrerende modeller, dvs. normer, kan godt sameksistere. Fx kan en gruppe unge opleve det som normalt at skrive på én måde på fx Facebook, mens en gruppe voksne kan opleve det som et brud på en norm (Stæhr 2014: 42).

- 3) *Den normative standard* ("A normative standard"). Normaliseringen af adfærd (dvs. den oplevelse at én adfærd er normal, og andre slags adfærd ikke er) er knyttet til korrekthedsstandarder på det tredje niveau. Her er adfærdsmønstre ikke bare refleksivt normaliseret (eller genkendt som typiske), men standardiserede, dvs. knyttet til bedømmelser af hvorvidt noget er passende eller ej, god eller dårlig adfærd. Dette kan fx i Danmark eksemplificeres med retskrivningsnormen som den er udtrykt i Retskrivningsordbogen udarbejdet af Dansk Sprognævn.

Forskellen på de tre normativitetsniveauer kan også aflæses i konsekvenserne ved brud på dem (Agha 2007: 126): Afvigelser fra den statistiske norm (niveau 1) er ubetydelige for dem der skaber mønstret, medmindre den statistiske norm yderligere er knyttet til en refleksiv model, dvs. bliver opfattet som normal adfærd af i det mindste nogle

af de aktører som er involveret, og således reanalyseret som et tilfælde af normativitet fra niveau 2. Afvigelser fra et normaliseret mønster af typen på niveau 2 opfattes som afvigelser af dem som skaber mønstret, fordi deres refleksive forståelse af hvad der er normen, skaber en forventning, mens afvigelser fra den normative standard (niveau 3) ikke kun opfattes som afvigelser fra hvad der forventes; disse brud opleves som afvigelser for hvilke man kan forvente sanktioner, fx latterliggørelse, social eksklusion eller straf.

I denne artikel har jeg altså med afsæt i Aghas (2007) teori om normativitet taget udgangspunkt dels i statistiske adfærdsmønstre (niveau 1 i Aghas normativitetsmodel) når jeg henviser til undersøgelsen af afvigelser fra retskrivningsnormen i sprogbrugen på Nationen (Rathje 2013b), dels i en reflektiv adfærdsmodel (niveau 2) hvor jeg har konstateret at udefrakommende evaluatoreer i den offentlige diskurs har en forestilling om hvordan sprogbrugen på Nationen skal karakteriseres, og hvordan de personer der kommunikerer i dette debatforum, skal kategoriseres. Hvad jeg vil i artiklen, er at finde ud af hvilken reflektiv forståelse gruppen af skribenter på Nationen selv har (niveau 2), og i hvilken udstrækning disse aktører orienterer sig mod standardnormen, dvs. niveau 3 i normativitetsmodellen. Jeg er også ude efter at undersøge hvorvidt der er konkurrerende normer på Nationen, hvilke konsekvenser der er ved brud på normerne, og hvilke værditilskrivninger der evt. er på Nationen. Midlet til at undersøge det ovenstående er som nævnt brugerne metasproglige udsagn.

3. Data

Undersøgelsens data består af metasproglige kommentarer fra Ekstra-bladets debatforum Nationen. En del hjemmesider på internettet har et debatforum hvor brugerne kan give deres mening til kende i et kommentarfelt om de emner der skrives om på siden, fx om nyheder (som det er tilfældet med Nationen). Helt konkret er siden bygget sådan op at der under nyheden er et kommentarfelt brugeren kan scrolle ned

til og skrive sin kommentar i. Kommentarerne på Nationen kommer i kronologisk rækkefølge til at stå lige under nyheden, så den første bruger der kommenterer, får sit indlæg til at stå øverst. Hvis ikke man er den første der kommenterer, kommer kommentaren til at stå efter de tidligere kommentarer i kronologisk rækkefølge, så alle der læser nyheden, også nedenunder kan læse de andre læses kommentar til den.

Alle kan kommentere på Nationen. Det er en nemt tilgængelig anordning, der kun kræver at man opretter sig som bruger, dvs. skriver sit navn og telefonnummer til arkivet/redaktionen. På den måde er man kendt af hjemmesidens redaktører (med mindre man opgiver et falsk navn og telefonnummer), men over for læserne og de andre der kommenterer, er man anonym: Det er kun ens fornavn og forbogstavet i ens efternavn der vises (fx ”Kasper S.”). Man kan også vælge et nickname (fx er der en bruger der kalder sig ”Margats-knights”). I alle eksemplerne i denne artikel har jeg valgt at give brugerne et andet navn, dvs. anonymisere dem helt.

Data fra Nationen består af kommentarer indsamlet igennem 1 måned, fra 14. juni til 14. juli 2012. At det lige blev dette tidspunkt, skyldtes tilfældigheder (nemlig at jeg blev inspireret på en konference, og straks gik i gang med at indsamle data). Der kan være forskel på om data er indsamlet om sommeren hvor mange er på ferie, og det måske derfor er nogle særlige nyheder og nogle særlige typer af personer der bruger tid på at kommentere, eller uden for sommerperioden. Men ved hyppig læsning af ekstrabladet.dk inklusive kommentarfelterne er det ikke mit indtryk at de indsamlede data adskiller sig fra data der kunne være indsamlet på et andet tidspunkt.

Formålet med at indsamle data var at få kendskab til genren. Der var altså tale om en induktiv tilgang, hvor jeg var interesseret i eksplorativt at undersøge genren for karakteristiske sproglige træk (se også undersøgelser af verbale kortformer (Rathje 2015), subjektellipser (Rathje 2013a) og afvigelser fra retskrivningsnormen (Rathje 2013b)). At det blev ekstrabladet.dk og ikke fx en anden avis' kommentarfelter jeg indsamlede, skyldes for det første at Ekstrabladet.dk er det mest

læste nyhedssite, og dermed er Ekstrabladet.dk's kommentarfelter de mest kendte i Danmark (jf. karakteristikken af debatforummet af uafhængige aktører). For det andet skyldtes valget af ekstrabladet.dk's kommentarfelter at disse, som nævnt ovenfor, er kendt for den aggressive tone, og at det segment der tilsyneladende læser Ekstrabladet, er mindre veluddannet og dermed en mindre hørt og undersøgt del af det danske (sprog)samfund.

Omfangsmæssigt indeholder data i alt kommentarer til 123 nyheder og i alt 4674 kommentarer, der udgør 175.019 ord. Der er i gennemsnit 38 kommentarer pr. nyhed, svingende fra 1-245 kommentarer til en enkelt nyhed.

I og med at formålet med artiklen er at undersøge hvorvidt Nationen, som man kunne antage det, udgør et sprogligt normfrit rum, vil jeg sammenligne resultaterne med den ovenfor nævnte undersøgelse af Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014), der som nævnt fandt at unges metasproglige udsagn på Facebook bl.a. viste at de unge orienterede sig mod en standardnorm. Sammenligningen med denne tidligere undersøgelse sker for dels at kunne sige noget generelt om CMC-tekster og orientering mod standardnorm (hvis vi ser de samme tendenser i de to undersøgelser), dels at kunne sige noget om forskelle på to CMC-genrer, nemlig debatforummer og et socialt medie som Facebook, mht. orientering mod standardnormen. Det er altså relevant at nævne hvorledes Hyttel-Sørensen & Stæhrs (2014) data adskiller sig fra data fra Nationen, eftersom der kan være et forklaringspotentiale i forskellene på de to datatyper i tilfælde af forskellige resultater mht. brugernes orientering mod standardnormen. Fælles er at data i begge undersøgelser kan betegnes som nye medier eller CMC-interaktion, da begge datasæt er CMC-tekster fra internettet. Hvis vi derimod fokuserer på Facebook som et socialt netværk (fx Stæhr 2014: 22 f.) hvor det primære formål er at netværke, er der forskel på datatyperne i de to undersøgelser: Debatforummet er en anden type online *community of practice* (Wenger et al. 2009; White 2014) end Facebook fordi brugerne i de to genrer har forskelligt kendskab til hinanden. På

Facebook er brugerne ikke anonyme som de er det i debatforummet, hvilket indebærer at de kan komme til at stå til regnskab for deres ytringer uden for Facebookfællesskabet; og i Hyttel-Sørensen & Stæhrs data accepterede de unge kun sjældent venneanmodninger fra nogen de ikke kendte på forhånd (Stæhr 2014: 22). Brugere i debatforummet kender derimod sandsynligvis kun hinanden ud fra deres online adfærd. Desuden er det primære formål med debatforummet ikke at netværke, men at give udtryk for sine holdninger i interaktion med andre brugere. Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014: 62-63) argumenterer for at rettelser af sprogbrug på Facebook siger noget om sprogbrugeres sociale relationer til hinanden, og det at rette sig selv og andre handler om mere end blot at rette stavfejl. Gælder dette mon også i kontekster hvor sprogbrugere ikke (som udgangspunkt) har etablerede sociale relationer til hinanden, som følge af anonymiteten i debatforummet? Dette undersøges også i min artikel.

4. *Selvrettelser*

I dette afsnit undersøger jeg de metasproglige kommentarer i data fra Nationen hvor brugerne retter sig selv. I konversationsanalysen skelnes der mellem ”selvinitierede” og ”anden-initierede” rettelser (eller ”repairs”) (Schegloff 1977), en skelnen der også bruges af Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014). Selvom konversationsanalysen normalt tager udgangspunkt i talesprogsdata, henviser jeg som Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) til at de anvendte data er interaktionelt funderede, og at de konversationsanalytiske værktøjer ofte er anvendt på CMC-tekster, som fx hos Meredith & Stokoe (2013) og Collister (2011), der alle arbejder med rettelser i nye medier.

Der er i alt 9 forekomster af eksempler på selvrettelser i data. Det giver 0,05 selvrettelse pr. 1000 ord eller opgjort på en anden måde er der af de i alt 4674 kommentarer 0,2 % som består af selvrettelser. Frekvensen er altså ikke høj, men på den anden side er selvrettelser ikke et helt fraværende fænomen, noget man kan få fornemmelsen af når

man holder det op imod Sebbas (2003, 2007) antagelser om nye medier som et ureguleret tekstrum. Jeg kender ikke til andre undersøgelser der har opgjort antallet af selvtætelser, så en frekvenssammenligning med andre genrer er ikke mulig, men hermed er et første input tilvejebragt til fremtidige sammenligninger.

Det der selvrettes, dvs. de typer afvigelser fra retskrivningsnormen brugerne på Nationen ikke vil begå, er først og fremmest slåfejl:

(1)

John B.: Det kan godt bære Helles politik er fejlslagen. Men vi betaler stadig af på Løkkes, ufinansierede skattelettelser

John B.: Undskyld være

Også stavning rettes, som i eksempel 2, hvilket er overraskende eftersom at brugeren hermed på meget kort tid skulle have erhvervet sig kompetencen til at stave et ord korrekt som han/hun i minutterne inden ikke havde:

(2)

Hansen D.: Ja! Sådan går det når man bare lader sig overmale med alle mulige mærkelige motiver, blot fordi det er på mode idag og fordi éns venner har tattooveringer, UDEN lige at tænke sig om en ekstra gang! Mange tænker sig sgu ikke rigtig om inden de får det lavet. Mange glemmer vidst også at det ikke liiige er til at fjerne igen hvis man bliver trætte af det. Og med så mange andre ting her i livet, går det også af mode på et tidspunkt, og SÅ får folk travlt med at få dem fjernet fordi de ikke har tænkt sig om. Og at få malet kærestens eller konens/mandens navn, er sgu nok det dumme i verden! Hilsen én, der ikke kunne drømme om at få en tattooverin!

Hansen D.: Tatovering.

I eksemplet staver Hansen D. ordet ”tatovering” afvigende 2 gange, nemlig som ”tattooveringer” og ”tattooverin”. Det der er foregået i den

mellemliggende tid mellem første tur og anden tur (der er 9 minutter imellem turene), kan tænkes at være at Hansen D. har set hvordan de andre brugere på Nationen har stavet ordet, og dermed har indset at han/hun selv har brugt en staveform der afviger fra ikke bare standardnormen, men fra de andre brugeres måde at stave ordet på. Eksemplet er altså et vidnesbyrd om at læring ift. retskrivning kan foregå som en del af en social proces på Nationen, og måske også som en konsekvens af det sociale pres som ligger på en deltager der staver et ord anderledes end de øvrige deltagere. Brugeren kan så prøve at komme reaktionen på den afvigende stavning i forkøbet ved en selvrettelse, jf. også at Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014: 78) nævner denne motivation som en anvendt strategi i deres materiale (en deltager har ”garderet sig mod kommentarer der hentyder til manglende stavefærdigheder”). Vi ser altså her det første eksempel på at den sproglige standardnorm ikke er ligegyldig for Nationens brugere, og at de sociale processer og relationer alligevel er betydende til trods for brugernes anonymitet.

Udover slåfejl og stavning selvrettes bøjning, syntaks, dvs. ombytning af 2 ord, og efterligning af svensk.

Som det også forekommer i eksemplerne ovenfor, optræder alle selvrettelser i materialet i den netop efterfølgende samme talers anden tur, og i et enkelt eksempel (eksempel 2 ovenfor) synes selve det at samtaledeltageren tager en ny tur lige efter sin egen, at være nok markering til at signalere en selvrettelse, dvs. uden yderligere markering. Bortset fra dette eksempel markeres de øvrige eksempler på forskellig vis: ”Undskyld [rettelse]”, ”hedder vist nok [rettelse]”, ”undskyld stavefejl”, ”byt om på ordene [ord + ord]”, asterisk (*) foran og efter rettelsen, Edit* [rettelse], [ord] = [rettelse]. En genkommende selvrettelsesmarkering er asterisk som forekommer i 3 ud af de 9 tilfælde. Dette er en markering som også nævnes i Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014: 77 f.) og hos Collister (2011). Collister (2011: 918) bemærker at ”*-repair” kun findes i online skriftsprog, og at asterisken som rettestrategi både bruges foran- og efterstillet (Collister 2011: 919). Selvom asterisken altså bruges som selvrettermarkør i både andre danske og i amerikanske online tekster,

har den i materialet fra Nationen ikke en så konventionaliseret status at den bruges i alle tilfælde af selvvrettelser.

Der er i data typisk ingen efterfølgende reaktion fra de andre brugere når der bliver selvvrettet, hvilket vidner om at selvvrettelsesstrategien er en fuldt ud meningsfuld og acceptabel praksis i et online debatforum. Kun i et enkelt tilfælde kommenteres selvvrettelsen af de andre brugere:

(3)

Michael J.: snup en banen i stedet menneske.... den er både billigere og sundere OG den opfylder et behov.

Michael J: banan*

Vivi K.: Ja, det kunne jo have været en bane....det er ikke sundt.

Morten C.: Mange baner er meget sundt.

Eksempel 3 indgår i en diskussion af rygning og rygeafvænnning, hvortil Michael J. foreslår at man i stedet for at ryge bør tage en banan. Han kommer dog til at skrive ”banen”. Dette kan misforstås eftersom at ”snuppe en bane” kan hentyde til at indtage kokain, og denne misforståelse gøres der grin med af to andre brugere efterfølgende. Dette er altså et eksempel på at en selvvrettelse (hvis det der rettes, kan misforstås) bliver misforstået med vilje med et humoristisk og socialt formål, eftersom humor opfordrer til dialog og knytter brugerne tættere sammen, jf. Hinnenkamp (2003:70 ff.) om bevidste misforståelser – eller strategiske eller parasitiske misforståelser, som han kalder dem. Den bevidste misforståelse bruges til at gøre grin med andre deltagere, altså til at score point på samtalepartnerens bekostning (deraf navnet parasitisk misforståelse). De bevidste misforståelser ser Hinnenkamp (2003) som et underholdende moment der opstår spontant som en kreativ leg med ord – en verbal rivaliseren – med det formål at opnå prestige. Bemærk i øvrigt at den bevidste misforståelse sker på trods af at brugeren Michael J. selv har rettet fejlen – måske endda på grund af at han har rettet den og dermed skabt fokus på den.

Det kunne hævdes at selvvrettelser kun var nødvendige når der kan

opstå misforståelser som i det ovenstående eksempel, og Meredith & Stokoe (2013: 12) påpeger det. Men hovedparten af selvrettelserne på Nationen henfører til ord der i sammenhængen ikke bør kunne misforstås, jf. fx eksempel 2 med ordet ”tatoering” ovenfor. Det at der rettes i tilfælde hvor ordet i sammenhængen ikke bør kunne misforstås, vidner om at selvrettelserne har en social funktion: At orientere sig mod standardnormen er en strategi til at undgå prestigetab. Omvendt er det i lighed med hvad der er fundet i Hyttel-Sørensen & og Stæhr (2014), langt fra alle slåfejl, stavfejl og andre afvigelser fra retskrivningsnormen der selvrettes på Nationen, hvilket Meredith & Stokoe (2013: 12) ser som et bevis for at ikke-standardstavning accepteres online, så længe man kan forstå hvad der menes. Det kunne altså tyde på at der eksisterer flere forskellige skriftsprogsnormer der fungerer side om side på Nationen, men at den dominerende norm, i kraft af de forholdsmæssigt få antal selvrettelser, er at brugerne ikke retter sig selv, men lader det være op til de andre deltagere at få mening ud af turen ved hjælp af konteksten. Jeg kalder denne konkurrerende norm for ”debatforumnormen” og underbygger i afsnittet om ”Andrerettelser” nedenfor denne norms eksistens på Nationen.

Til forskel fra hvad der er fundet i Hyttel-Sørensen & og Stæhrs (2014) analyser af unges selvrettelser på Facebook, spørger ingen brugere på Nationen de andre brugere om hvordan noget staves, dvs. spørger efter retskrivningshjælp og viser usikkerhed mht. stavning (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 75 ff.). På debatforummet synes der altså at være en norm om at brugerne ikke udtrykker sproglig usikkerhed. Vi kan ikke vide om denne forskel på de to datasæt kan henføres til en forskel i alder på brugerne (vi må gå ud fra at Nationens brugere repræsenterer et bredere aldersspektrum end de unge Facebookbrugere på 10-17 år hos Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014), eller om det skyldes en forskel på de sociale relationer i de to genrer, dvs. venner overfor ubekendte/begrænset bekendtskab, og at der på Nationen måske ikke er de samme sociale relationer blandt anonyme som blandt brugerne på Facebook i en vennegruppe.

En anden forskel på de to datasæt er at der på Nationen heller ingen eksempler er på at brugere sammen konstruerer en praksis hvor det er vigtigt at stave korrekt, i modsætning til i data fra Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014: 81) hvor dette netop fandt sted, altså flere selvrettelser i samarbejdende ture efter hinanden, hvilket igen peger på at de sociale relationer er forskellige i de to genrer: Det sociale prestigetab ved at vise sproglig usikkerhed er måske for stort blandt anonyme brugere.

5. *Andrerettelser*

Der er i materialet i alt 31 sekvenser af rettelser af andres sprogbrug. Rettelserne udgøres både af brugeres rettelser af de andre brugeres tekst i debatforummet (87 %, N=27) og brugernes rettelser af Ekstrabladet.dks tekster, dvs. de journalistiske nyhedstekster (10 %, N=3) samt brugernes rettelser af en person der optræder i nyhedsteksten (3 %, N=1). De 31 sekvenser giver 0,2 sekvenser pr. 1000 ord. Om denne frekvens er høj eller lav, er vanskeligt at afgøre, eftersom frekvensen ikke er angivet i andre arbejder om andrerettelser. Det kan som med frekvensopgørelsen af selvrettelserne derfor kun blive til en konstatering af at andrerettelser forekommer i data, og at et sammenligningsgrundlag til fremtidige undersøgelser hermed er tilvejebragt.

Først et prototypisk eksempel på rettelser af andres sprogbrug i materialet:

(4)

Bo S.: Endnu en gang en flok forsker der lige stod og manglede penge...Men nok om det...det her år tegner sig pisse godt for mig.. hvorfor?

For tv2 kom nyheden at rødhåret var hot og så nu det der... kan sku være jeg score Rihanna i år..

Jan V.: En flok forskere (Én forsker, flere forskere)
'Sku' er kort for 'skulle'. 'Sgu' betyder derimod 'så ved Gud'.
Det kan sgu være jeg scoreR Rihanna.
Pas din skole!

Jan V. retter Bo S.' stavfejl og positionerer ham samtidig som en der ikke passer (eller har passet) sin skole, siden han ikke staver korrekt. Eksemplet er prototypisk på tre måder: 1) Der er i en konkret tur (tre) identificerbare kilder der afviger fra retskrivningsnormen (bøjning ("forskere"), stavning ("sgu") og nutids-r ("scorer")), 2) disse udpeges eksplicit og rettes af en anden bruger, og 3) rettelserne er markeret som rettelser ved en gentagelse af det skrevne. Desuden er der yderligere en markering i pronomenet "din" der viser at brugeren henvender sig til en bestemt anden deltager.

I andre mindre prototypiske eksempler kan det både være mere uklart præcis hvad der bør rettes, og hvad rettelsen består i:

(5)

Lasse J.: Kan sgu ik lige se hvordan en frisør uddannelse skulle give et indgående kendskab til kosttilskud og naturprodukter?? Og hvis det var tilfældet hvorfor så bestille fup produkter fra FB? damn en tærte!

Morgan-nights: Just præcis..Tsk..

C. B.: Tror hun har bleget for meget hår og dermed indtaget for mange kemikalier...

Karsten M.: Tak! Troede jeg var den eneste der studsede over den sætning.

"Ja, jeg er uddannet slagter, så jeg ved alt om at bygge carporte!" Wut?

Jens Poul B.: Nej - jeg ledte også efter et par sætninger, som skulle forklare den sammenhæng. Måske bogstaverne er faldet ud af sætterkassen hos typografen :)

B.F.: Gid der stadig var typografer og sættekasser!
Så slap vi for alle de stave- og sprogfjl...

Nyhedsartiklen som kommentarerne i eksemplet knytter sig til, drejer sig om en frisør der har købt kosttilskud på Facebook som ikke havde den ønskede effekt, og i artiklen konstateres det at "hun er uddannet frisør og har derfor et indgående kendskab til kosttilskud og natur-

produkter.” Brugerne har vanskeligt ved at forstå sammenhængen mellem frisøruddannelsen og viden om kosttilskud. I den forbindelse bemærker Jens Poul B. ”Måske bogstaverne er faldet ud af sætterkassen hos typografen :)”, som et muntert bud på hvordan den manglende sammenhæng kan være opstået, og dette støttes af B.F. der fremfører en generel længsel efter typografer der kunne sørge for at der ikke optræder stavfejl. Eksemplet er anderledes end det prototypiske eksempel beskrevet ovenfor, eftersom det ikke er en konkret afvigelse fra retskrivningsnormen der bliver rettet, og det er uvist hvad rettelsen helt præcist består i. Jeg har valgt at medtage eksempler som disse til trods for at de er mindre orienterede mod en konkret og eksplicit fejlkilde, fordi der er tale om brugernes metasproglige overvejelser og orienteringer mod en sprognorm.

Rettelserne (eller de metasproglige kommentarer) markeres ofte med (retoriske) spørgsmål som fx ”Hvad betyder PLUDS?”, eller der kan være en direkte henvendelse i form af et navn, som fx ”Preben C: har dit tastatur ikke komma og punktum?”, eller i form af pronominerne ”du” eller ”din”, fx ”havde du svært ved at skrive a i retarderet?”. Rettelserne forekommer oftest i den efterfølgende skribents tur, dvs. andenturen, og ved at kilden til rettelsen gentages. Der er ikke forekomster af asterisk ved rettelser af andres sprogbrug, som der er ved selvrettelser, og som Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) ellers fandt det.

5.1 Værditilskrivning: veluddannet vs. uuddannet

En genkommende kategorisering og værditilskrivning (Agha 2007: 17 f.) ifm. andrerettelser er, som vi også så det i eksempel 4, ”skolen”. Det er fx i udsagn som disse: ”Du skal vist have dine skolepenge tilbage. :-)”, ”Pas din skole!”, ”Hvad f...har i lavet da i gik i skole??”, ”hedder vist nok ”tapetesere” men nu er jeg ikke maler, så undskyld mot dårlige dansk skolemester Vestager”. Afvigelser fra retskrivningsnormen associeres altså af Nationens brugere med kategorien ”skole”, og det samme gør ”veluddannet”:

(6)

Jens L.: Er jeg den eneste der er fuldstændig forrykt over hendes formulering? Jeg vil ikke nævne hendes stavfejl da de nok skyldes tastefejl, men 3 sætninger der begynder med "jeg" lige efter hinanden og hendes sætningsopbygning generelt? Det ærgrer mig, at en student, sygeplejerske og efterfølgende folketingsmedlem ikke kan bruge det danske sprog bedre.

Kommentaren her er henvendt til politikerens Özlem Cekic, hvis skrevne tekst er omtalt i nyhedsartiklen, og som så Jens L. altså forventer bruger det danske sprog i overensstemmelse med retskrivningsnormen, eftersom hun er student og sygeplejerske, dvs. veluddannet.

Modsat kategorierne "skole" og "uddannelse", der forbindes med at orientere sig mod retskrivningsnormen, ses kategorierne "børnehaven", "dumhed" og "handicappet", der forbindes med afvigelser fra denne norm:

(7)

Jesper M.: ...er der nogen der gider lære børnehaven dansk?

(8)

John H.: Og jeg gider ikke sidde ved siden af fattesvage tosser, der ikke kan stave - uanset deres livvidde.

(9)

Lennart R.: Køb en staveplade selv sådan, som du er efter en anden længere nede

En staveplade er en 'plade med alfabetets bogstaver som personer med et talehandicap kan pege på og derved bruge til at kommunikere med' (DDO). Brugere på Nationen associerer altså sproglige afvigelser med barnagtighed, dumhed og handicap i modsætning til lærdom og uddannelse.

I resten af dette afsnit om rettelser af andres sprogbrug vil jeg belyse hvordan brugere på Nationen orienterer sig efter en standardnorm med forskellige sociale funktioner til følge. Som vi skal se det i afsnit 5.3 (Standardnormen bruges som modangreb) nedenfor, forhandles (Agha 2007: 29) værditilskrivningen af "skole" dog som noget positivt.

5.2 Rettere sættes på plads af andre brugere

Det nedenstående er et eksempel på at en bruger der retter en anden brugers sproglige fejl og dermed er orienteret mod standardnormen, sættes på plads af andre brugere:

(10)

Anders J.: Det her svare jo til FCK i Champions League finalen, FEDT :D

Poul S.: "svare". Et udsagnsord i nutid skal ende på "r" (ganske få grammatiske undtagelser, og ovennævnte er IKKE en af dem). Utroligt, så mange der har problemer med retskrivning. Hvad f... har i lavet da i gik i skole??

Lars K.: Mon ikke du forstod meningen alligevel..

Torsten C.: jeg kan blæse mel i hovedet på dig, du ville stadig ikke vide hvorfor..

Poul S. retter Anders J.s bøjning af "svare" der mangler et nutids-r, og belærer i samme åndedrag Anders J. om reglerne derfor. Poul S. slutter desuden af med noget der ligner et angreb på alle Nationens brugere, og inkluderer i øvrigt den nævnte værditilskrivning af "skolen" som nævnt ovenfor. Lars K. forsvarer Anders J.s sprogbrug ved at orientere sig mod en anden norm end standardnormen, nemlig en norm om at det vigtigste er at forstå hvad meningen er. Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) opererer med begrebet "vennenorm" (2014: 94) om de sprognormer der eksisterer mellem venner. Eftersom brugerne på Nationen ikke kan betegnes som venner, i hvert fald ikke i samme offline forstand som hos Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014), jf. forskellen på formål med sociale netværk som Facebook og debatforummer som Nationen, er der på Nationen ikke tale om "vennenormer", men noget tilsvarende, som jeg som nævnt vil betegne "debatforumnormen": Lars K. påpeger sandsynligvis en debatforumnorm hvor man ikke retter sproglige afvigelser på Nationen hvis man kan forstå meningen med det skrevne. Torsten C. går desuden til angreb på Poul S.s rettelse med et modangreb der går på at Poul S. har ringe kognitive evner. Lars K. og Torsten C.

samarbejder altså om et forsvar for Anders J's og de andre brugeres ret til at producere afvigelser fra retskrivningsnormen, og orienteringen mod debatforumnormen bliver dermed et socialt anliggende.

5.3 Standardnormen bruges som modangreb

I det næste eksempel bruges standardnormen som et modangreb over for en bruger som selv har angrebet:

(11)

Jens J.: De får da ikke meget reklame for pengene, sådan som hun bliver sendt ud i de første runder. Wimbledon bliver nok ingen undtagelse.

Old D.: Nu tror jeg nok, at Addidas her lidt mere forstand på tennis, end du har hr. Sofaekspert.

Jens J.: Adidas er kun med et "d"...

Bent H.: Hvor ved du det fra Klogesen?

Jens J. bemærker at firmaet Adidas, som har fået Caroline Wozniacki som reklamefigur, ikke får meget ud af dette, eftersom tennisspilleren sandsynligvis bliver sendt ud i de første runder af Wimbledon. Old D. sætter derpå Jens J. på plads med at Adidas er mere kompetente udi at vurdere tennis end Jens J. og hans kendskab fra sofaen. Jens J. forsvarer sig selv ved at modangribe med en sproglig rettelse og positionerer dermed Old D. som en der ikke har stavekundskaber – ligesom Jens J. selv blev beskyldt for ikke at have tenniskundskaber. Vi ser altså hvordan et sprogligt angreb der er orienteret mod standardnormen, kan bruges som et forsvar eller modangreb og dermed en ressource til at genetablere tabt prestige.

Desuden sætter en helt tredje bruger, Bent H., ind med et støttende modangreb til rettelsen (jf. afsnittet ovenfor om at rettere sættes på plads af andre brugere) ved at orientere sig mod den debatforumnorm som angiveligt eksisterer side om side med standardnormen på Nationen,

nemlig den at man ikke ”kloger” sig eller nedgør andre fordi de ikke overholder retskrivningsnormen. Ift. den dikotomiske diskurs nævnt ovenfor, med ”skole”/”uddannelse” på den ene side og ”børnehave”/”dumhed” på den anden, ser vi i den nedgørende betegnelse ”Klogesen” et brud på den beskrevne opdeling: at være ”klog”, som ifølge dikotomien burde være det modsatte af dum og indeholde en positiv værditilskrivning, bruges som en negativ markør. Igen ser vi altså at der er andre normer på spil i debatforummet end standardnormen, og at dette også viser sig ved at andre brugere går til modangreb hvis en medbruger angribes sprogligt.

De to konkurrerende normer, standardnormen og debatforumnormen, leder i eksempel 12 til at to fronter af brugere kæmper mod hinanden:

(12)

Bolette T.: MADS B; Ja lidt sjovt! ;o) Syntes det var frisk af dem der handlede!!!! ;o)

JON T; Jaa du kan jo selv domme om din kommentar er fin, der er 38 minusser og han dem muntre har PLUDS 30 ha ha ;-P

Einar M.: Hvad betyder PLUDS?

Palads G.: Einar det betyder du er ret*rderet, eftersom du er nødt til at spørge

Jonas C.: det betyder plus, men det kan jo være bolette ikke er så gammel igen så vær sød!

Lasse C.H.: Eller domme

Kris N.: palads: havde du svært ved at skrive a i retarderet? ja det er også et svært ord, det kan jeg godt se..

Nyheden som brugerne her kommenterer, drejer sig om et supermarked der har gjort det muligt for kunderne at købe ind i nøgen tilstand. Mads B. påpeger inden eksemplet muntert at supermarkedet ligger ved byen Sæd, men han pilles ned af Jon T. Til gengæld støtter Bolette T. Mads'

morsomhed og påpeger overfor Jon T. at Mads har 30 plus, og Jon har 38 minus. Denne opgørelse refererer til en funktion på debatforummet som gør at man kan give brugerne "thumbs up", dvs. "likes", som opgøres i antal plusser, og "thumbs down" som opgøres i antal minusser. Bolette påpeger altså at Mads har fået støtte for sin morsomhed, og Jon har fået det modsatte for sit angreb på Mads. Einar vælger derpå at spørge hvad "pluds" stavet med "d" betyder. Denne tilsyneladende uskyldige måde at rette en anden brugers fejl på er en udbredt praksis i debatforummet: På den måde får brugeren rettet et sprogligt angreb mod en andens sprogbrug uden at vedkommende kan anklages direkte for at angribe. Einars orientering mod standardnormen mødes med Palads G.s orientering mod debatforumnormen ifølge hvilken man angiveligt ikke skal spørge til stavning hvis man forstår betydningen af det skrevne: "Einar det betyder du er ret*rdet, eftersom du er nødt til at spørge". Vi møder her værditilskrivningen "dum" ("ret*rdet") når en bruger bryder debatforumnormen om ikke at kommentere sproglige fejl. "Dumhed" står i modsætning til den kategorisering af orienteringen mod standardnormen som blev nævnt ovenfor som en modsætning til "skole" og "uddannelse", men her bruges "dumhed" som en karakteristisk af en bruger som faktisk orienterer sig mod standardnormen, idet han påpeger afvigelsen fra retskrivningsnormen i stavningen af "pluds". De modsatrettede værditilskrivninger af "dumhed" tydeliggør at standardnormen og debatforumnormen konkurrerer side om side på Nationen.

I den efterfølgende tur af Jonas C. i eksempel 12 ses modsat igen en orientering mod standardnormen: Bolette er nok ikke så gammel, og derfor kan hun ikke stave, jf. kategoriseringen ovenfor af dårlige stavere som barnlige ("børnehave"). Lars C.H. følger i den efterfølgende tur trop ved at påpege en afvigelse fra retskrivningsnormen som Bolette begår: "domme" i stedet for "dømme". Endelig angriber Kris N. den orientering mod debatforumnormen som kommer til udtryk i Palads G.s udsagn om at Einar er retarderet: Er det fordi han ikke kan stave til retarderet at han har udskiftet a'et med en asterisk? Det er en velkendt strategi i de elektroniske medier at skribenten selv "censurerer" grove udtalelser eller

bandeord med punktummer, jf. også ”f..” for ”fanden” i eksempel 10. Der er altså tale om en eufemistisk strategi fra Palads G.s side, selvom det kan undre at han/hun bruger denne strategi i et udsagn der i øvrigt er så aggressivt. Det synes usandsynligt at Kris N. ikke skulle genkende eufemismestrategien, så der er altså tale om et angreb der frames som en sproglig bekymring for Palads G.s evner.

I eksempel 12 ovenfor ser vi som nævnt hvordan orientering mod debatforumnorm og standardnorm ender i en konflikt mellem flere brugere. Inddrages samtidig et multimodalt aspekt (Kress 2010), dvs. den funktion hvor brugerne kan like og dislike hinandens opslag, kan det ses at Einar som retter og orienterer sig mod standardnormen, får -12, dvs. 12 brugere har disliket hans opslag, mens Palads som orienterer sig mod debatforumnormen får +15. Umiddelbart er der altså blandt de øvrige brugere mest støtte til debatforumnormen hvor man angiveligt ikke bør rette de andre brugere hvis man kan forstå hvad der står i et indlæg.

5.4 Rettelse som hævnmotiv

I det følgende eksempel 13 (a og b) påtaler en bruger en anden brugers sprogbrug med et slags hævnmotiv. Eksemplet består af to dele: I første del (13a) retter Jcb en anden brugers slåfejl, og i anden del (13b) holdes hans/hendes rettepraksis op imod egen sprogbrug. Begge uddrag findes på den samme tråd:

(13a)

Per H.: det eneste der Kennetegner venstrepolitikere er at de alle er kriminelle og hvis de ikke var beskyttet som MF var de alle i spjældet.

Jcb: Hvem er Kennet egner?

Lennart R: du staver af lort til selv så hvor vil du hen

(...)

(13b)

Jcb: Han kan måske køre i Hells leasinbil?

Lennart R.: Køb en stave plade selv sådan, som du er efter en anden
 længere nede
 Helle
 Leasing eller Leasin'
 Leasing Bil.

I første del af eksemplet (13a) misforstår Jcb bevidst ”Kennetegner” (jf. bevidste misforståelser ovenfor, Hinnenkamp 2003), der formentlig skulle være skrevet ”kendetegner”. Jcb’s ”uskyldige” spørgsmål, der som nævnt er en karakteristisk måde for Nationens brugere at rette på (jf. også eksempel 12 ovenfor), fungerer som en rettelse. Lennart R. konfronterer derpå Jcb med at han/hun ikke selv kan leve op til den standardnorm han/hun orienterer sig efter. Senere i tråden (13b) producerer Jcb selv afvigelser fra retskrivningsnormen, og han/hun rettes derpå af samme Lennart J. som tidligere udtalte sig om hans/hendes stavekundskaber. Lennart J. pointerer at Jcb selv har rettet andre, og at han/hun derfor ikke kan leve op til sin egen orientering mod standardnormerne som vist i første del af eksemplet. Eksemplet viser at Lennart orienterer sig mod en anden norm end standardnormen, som angiveligt er den samme debatforumnorm der er omtalt ovenfor: En norm hvor en bruger ikke retter andre brugere hvis vedkommende selv afviger fra standardnormen. Bemærk at standardnormen i eksempel 13b paradoksalt nok bruges som ressource til at påpege debatforumnormen. Det kan desuden bemærkes dels at Lennart selv afviger fra retskrivningsnormen (fx ”stave plade”), dels at han retter Jcb for noget som ikke er en fejl (”Leasing Bil”), men som med rettelsen bliver det. Lennart kan altså heller ikke selv leve op til den standardnorm som han positionerer Jcb som en der ikke kan leve op til.

5.5 Rettelser som angreb på troll

Det sidste eksempel i denne artikel belyser hvordan standardnormen bruges som ressource til at bekæmpe *trolling* med. Trolling defineres således af Hardaker:

Trolling is the deliberate (perceived) use of impoliteness/aggression, deception and/or manipulation in CMC to create a context conducive to triggering or antagonizing conflict, typically for amusement's sake. (Hardaker 2013: 79).

Netop onlineinteraktion fremmer en fjendtlig adfærd for sjov, dvs. trolling, fordi onlineinteraktionen ofte er anonym, i hvert fald på et online debatforum som Nationen (Hardaker 2013: 59). Anonymiteten gør at skribenten ustraffet kan reagere på sine impulser, som man i sammenhænge hvor man ikke er anonym, holder tilbage (Sia, Tan & Wei 2002; Siegel et al. 1986). Jeg ser på trolling fra en "first-order approach" ligesom Hardaker (2013:66), dvs. ud fra hvordan denne opleves af deltagerne i onlineinteraktion. I eksempel 14 herunder nævnes det således eksplicit af en bruger at en anden af deltagerne, nemlig Den rigtige B., har udsat de andre for trolling. Kommentarerne kommer på baggrund af en nyhed om Roskildefestivalen:

(14)

Allan C.: FYR DEN AF!!! VI SES SNART <3

Den rigtige B.: Narkoman

Allan C.: Du skal vidst have skolepenge tilbage...Det hedder PAAAARTEEEY! ;-)

Anders O.: Det staves "party"
Du skal vist have dine skolepenge tilbage. ;-)

Dennis P.: Hvis man vil ha' et bestemt ord til at lyde anderledes når det læses som eks her, så kan man jo ikke skrive ordet som man plejer når skriver party. Derfor partey (parthey)

Lars N.: Den rigtige B: Du skulle tage et kursus i trolling, du er alt for åbenlys.

Lennart R: oi boy

Mike B.: Er fanme glad for at han syntes jeg er ung, ham journalisten her :-), bare fordi man har rundet både 30, 40 og 50 år kan man altså stadig sagtens høre god musik, hygge

sig på campingpladsen og gå til gode koncerter på Roskilde!!!!

Allan C: Det er sådan det skal være...I er med til at give vild stemning til os andre os ;-))

Den rigtige B.: skod bumser, håber at det regner som det plejer

Lærer K.: Man starter med et stort bogstav - og 'skodbumser' er ét ord. Pas din skole!

Carsten M.: Den rigtige B. Har du ikke råd til at tage med eller hvad?

Et af de karakteristika der ifølge Hardaker (2013) gør at interagerende oplever en adfærd som trolling, er hvis en deltager kritiserer overdrevent ("(hypo)criticise", Hardaker 2013:71 f.), ofte pedantisk og om sproglig korrekthed: Indholdet ignoreres, og grammatik eller stavning angribes, også selvom vedkommende selv laver fejl i det indlæg der kritiserer en anden. Denne beskrivelse af hvad der af deltagere opleves som trolling, karakteriserer en del af den metasproglige adfærd vi har set i flere af de øvrige eksempler i denne artikel, men eftersom jeg indtager en first-order-tilgang, har jeg ikke nævnt trolling i de øvrige eksempler: Brugerne relevantgør ikke trolling i de øvrige eksempler hvor en bruger har rettet andres sprobrug.

Karakteristikken af trolling som sprogligt pedanteri er interessant af to grunde: 1) Sprogligt pedanteri bruges i eksempel 14 som strategi mod trolling, 2) trollingstrategien "pedanteri" kan være årsag til debatforumnormen:

1) I eksempel 14 ovenfor ser vi netop det modsatte af Hardakers karakteristika af trolling som sprogligt pedanteri: Sprogligt pedanteri bruges som middel mod trolling. I eksemplet indleder Allan C. med en opfordring til festivalens deltagere om at fyre den af og indikerer med et "vi ses" at han også skal deltage i samme festival. På dette reagerer "Den rigtige B" med at kalde Allan for "narkoman", som formodentlig hentyder til at Allan skal på festival hvor der, i hvert fald ifølge nogens opfattelse, findes deltagere der tager stoffer. Dels er der tale om et skældsord, "narkoman" (Rathje 2012), dels kan man opfatte det som et

sidespring væk fra emnet ("digress", Hardaker 2013: 69 f.), som ifølge Hardaker også er en af de strategier der får deltagere til at opfatte en anden deltager som en troll. Allan møder denne angivelige troll-strategi med en metasproglig kommentar: Han gør Den rigtige B.s skældsord til en sproglig afvigelse med den nævnte positive værditilskrivning af skolen ("Du skal vidst have skolepenge tilbage...") og påpeger humoristisk at man i stedet bør møde en entusiastisk festivaldeltager med udråbet "PAAAARTEEEY!". Ved at frame modsvaret som en sproglig rettelse der orienterer sig mod en påstået standardnorm, får Allan brugt standardnormen som en social ressource. Allans "rettelse" mødes af Anders O.s modrettelse: "Det staves "party"". Igen bruges standardnormen som en social ressource, dvs. til at modangribe en der har angrebet, hvorefter Dennis P. forsvarer Allans ret til at afvige fra retskrivningsnormen når det er vigtigt skriftligt at markere hvordan noget udtales.

Lars N. reagerer derpå på Den rigtige B.s udsagn "narkoman" ved at beskyldte ham/hende for ikke at mestre trollingkunsten ordentligt, og dermed får han altså beskyldt Den rigtige B. for at være i gang med trolling. Den rigtige B. reagerer ikke på denne beskyldning, men da han/hun på ny optræder i samme tråd, kalder vedkommende alle trådens deltagere (eller alle festivaldeltagere) et nyt skældsord, nemlig "skod bumser", og ønsker at det vil regne på festivalen og dermed forringe deltagernes oplevelse. Det sidste kan tolkes som trollingstrategierne "antipathise" (Hardaker 2013: 73 f.), dvs. med vilje være provokerende eller kontroversiel, eller "aggress" (Hardaker 2013: 77), dvs. angribe åbent og med fuldt overlæg være aggressiv og fjendtlig for at få et offer til at reagere. Brugeren Lærer K. reagerer på denne trollingstrategi ved at rette den angivelige trolls stavfejl og påpeger nedgørende, som en voksen til et barn eller en lærer, jf. navnet (som undtagelsesvist ikke er anonymiseret), til en elev, at vedkommende skal passe sin skole. Lærer K. bruger altså også standardnormen (og skolen som positiv værditilskrivning) som en ressource til at positionere den formodede troll som et uregerligt barn uden stavekundskaber. Endelig positionerer Carsten M. trollen som en der i virkeligheden er misundelig over

at Allan (og andre) skal på festival. Vi ser altså en tråd (eksempel 14) hvori deltagerne på forskellige måder prøver at bekæmpe en deltager som de oplever som en troll, bl.a. ved at gribe til standardnormen som en social ressource.

2) Det andet relevante aspekt ved trollingstrategien ”(hypo)criticise” (Hardaker 2013:71 f.), dvs. pedantisk kritik ift. sproglig korrekthed, er at brugernes bevidsthed om sprogligt pedanteri som en mulig trollingstrategi på Nationen kan være årsagen til den ”debatforumnorm” som jeg har påpeget i gennemgangen af de øvrige eksempler i materialet på rettelser af andres sprogbrug. Således kan brugernes årvågenhed over for sproglige rettelser og det forsvar og de modangreb som jeg har demonstreret at de ofte benytter sig af, skyldes at der i genren debatforum pga. anonymiteten findes en evigt overhængende risiko for at en sproglig kritik, en orientering mod en standardnorm, er et trollangreb. Deraf er formodentlig debatforumnormen opstået, ifølge hvilken man ikke bør rette sprogbrug som man forstår, og ikke bør rette noget sprogligt hvis man ikke selv mestrer retskrivningsnormen.

6. Konklusion

I artiklen har jeg vist hvordan brugerne på debatforummet Nationen ikke skriver i et ureguleret eller normløst rum i Sebbask forstand (2003, 2007). Både metasproglige selvrettelser og andrerettelser vidner om at brugerne orienterer sig efter standardnormen – og at dette har en social funktion. Vi har set hvordan selvrettelser sker på baggrund af en brugers orientering mod de andre brugeres stavning og dermed på baggrund af et socialt pres, og vi har set hvordan der laves sjov med normafvigelser når disse ville kunne misforstås. Vi har også set hvordan værditilskrivningen af det at følge vs. afvige fra retskrivningsnormen centrerer sig om kategorierne ”skole”/”veluddannet” vs. ”børnehave”/”barnligt”/”handicappet”/”uuddannet”, men at der også sker brud på denne dikotomi, så den ikke er entydigt positiv (standardnorm) vs. negativ (afvigelser fra standardnorm) men vidner om konkurrerende normer.

Den komplekse værditilskrivning viser sig også når Nationens brugere ved andrerettelser orienterer sig mod to forskellige normsæt, nemlig standardnormen og en debatforumnorm. Debatforumnormen tilsiger brugerne ikke at rette på hinanden sprogligt hvis de forstår det skrevne, og ikke at rette andres sprog hvis ikke de selv kan overholde standardnormen. De to normsæt konkurrerer og fører til konflikter mellem brugerne.

Jeg sluttede af med at foreslå at debatforumnormens afvisning af metasproglighed stammer fra en af debatforummets affordances, dvs. det at brugerne er anonyme. Anonymitet kan føre til trolling, og trolling er bl.a. kendetegnet ved pedantisk orientering mod standardnormen. Det fører altså sandsynligvis til at brugerne står sammen om at slå ned på rettelser af andre sprogbrugeres afvigelser fra retskrivningsnormen. Debatforumnormen kan måske være en forklaring på hvorfor orienteringen mod standardnormen ikke er mere udbredt end den trods alt er.

Sammenlignes artiklens resultater med Hyttel-Sørensen & Stæhrs (2014) undersøgelse af unges metasproglige kommentarer på Facebook, ser vi det samme resultat i begge undersøgelser når det gælder opgøret med Sebbas (2003, 2007) forestilling om et normløst rum i de uregulerede CMC-tekster, eftersom brugerne både på Facebook og på Nationen faktisk orienterer sig efter sprognormer: Både standardnormer og andre normer, dvs. henholdsvis vennenormer og debatforumnormer.

De to undersøgelser resultater divergerer dog på nogle punkter. På Nationen er der ikke samme tendens som på Facebook til at brugerne viser sproglig usikkerhed og til samkonstruktion af fælles praksis hvor det er vigtigt at stave korrekt. På Nationen finder vi også i modsætning til på Facebook at de konkurrerende normer, dvs. standardnormer og debatforumnormer, konflikter. Det betyder at brugerne på Nationen nedgør hinanden for at orientere sig mod standardnormen, hvilket er et fænomen man ikke ser blandt de unge brugere på Facebook hvor det at orientere sig mod standardnormen er forbundet med prestige og "associeret med status og akademisk kompetence" (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 98). Da der som nævnt er forskelle på genrerne og brugerens alder i de to undersøgelser, må forklaringen på de forskellige

resultater findes her. Mit forslag er at det er i de forskellige genrer, dvs. Facebook uden anonymitet og debatforummet med anonymitet, vi finder den vigtigste faktor: I Kristiansen & Rathje (2014) fandt vi under interviews med unge (13-15 år) at de også betonedede at forståelsen ofte var det mest afgørende ift. afvigelser fra retskrivningsnormen, dvs. vigtigere end at orientere sig mod en standardnorm og fx rette deres kammerater. Alder er altså muligvis ikke den afgørende forskel på de to datasæt og konklusionerne herudfra, men snarere mediernes divergerende affordances ift. anonymitet.

Ift. Aghas (2007: 124 ff.) normativitetsniveauer kan vi sammenfatende konkludere at Nationens brugeres (aktørernes) reflektive forståelse (niveau 2) afspejler deres orientering mod en debatforumnorm og en konkurrerende standardnorm (niveau 3). Aktørernes orientering mod standardnormen strider mod den oplevelse evaluatorene som udtrykker sig i den offentlige diskurs (niveau 2), har af normerne på Nationen. Modsat bekræfter aktørernes debatforumnorm (niveau 2) evaluatorernes oplevelse af normerne på Nationen som mindre orienterede mod standardnormen (niveau 3) end man oplever det i andre genrer, men vi har fået brugernes (aktørernes) egne metasproglige vurderinger af hvad der er på spil: Det vigtigste er at man kan forstå hvad der menes – evt. præget af pedanteri som trollingstrategi. Endelig har artiklen også vist at den tidligere undersøgelse af brugernes afvigelser fra standardnormen (niveau 1), er underinformet om brugernes egne værditilskrivninger af afvigelse. Artiklens resultater kan dermed for det første være et bidrag i påpegningen af at CMC-tekster indeholder en orientering mod en standardnorm, dvs. ikke er uregulerede tekster i Sebbask forstand (2003, 2007), som Hyttel-Sørensen & Stæhr (2014) også pointerede. For det andet kan artiklen være et bidrag til at påpege væsentlige forskelle i orienteringen mod standardnormen på hhv. det sociale netværk Facebook og i et debatforum, hvor anonymitet spiller en væsentlig rolle – dog siger rettelserne af brugeren selv eller af andre brugere i begge tilfælde primært noget om de sociale normer mellem deltagerne selvom deltagerne kun kender hinanden i den ene CMC-genre (Facebook).

Referencer

- Agha, Asif. 2007. *Language and social relations*. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Andersen, Torben et al. 1992. *Stavefejl. En undersøgelse af stavefejlsmønstre i gymnasiet*. København : Undervisningsministeriet, Gymnasieafdelingen.
- Brandt, Søren. 1996. Stavefejl i aviserne. *Mål & Mæle*, 19(4). 16-19.
- Collister, Lauren B. 2011. *-repair in Online Discourse. *Journal of Pragmatics* 43. 918-921.
- DDO = Den Danske Ordbog, <http://ordnet.dk/ddo>, besøgt 21. januar 2016.
- Hardaker, Claire. 2013. "Uh...not to be nitpicky,,,,,but...the past tense of drag is dragged, not drug." An overview of trolling strategies. *Journal of Language Aggression and Conflict* 1 (1). 58-86.
- Hinnenkamp, Volker. 2003. Misunderstandings: Interactional structure and strategic resources. I Juliane House, Gabriele Kasper & Steven Ross, S. (red.). *Misunderstanding in Social Life*. Harlow, UK: Pearson Education. 57-81.
- Hjarvard, Stig. 2007. Sprogets medialisering. *Språk i Norden*. Helsingfors: Nordisk Sprogkoordination. 29-45.
- Hyttel-Sørensen, Liva & Andreas Stæhr. 2014. Normativitet som social ressource på Facebook. *NyS: Nydanske sprogstudier – Sprogbrug i nye medier* 46. 67-102.
- Johannsen, Stine. 2012. Fejl og karaktergivning i danske gymnasiestile. *Mål & Mæle* 35 (1).18-23.
- Jørgensen, Jens Normann. 2010. *Languaging: nine years of polylingual development of young TurkishDanish grade school students*. Copenhagen: University of Copenhagen, Faculty of Humanities.
- Kress, Gunther. 2010. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London & New York: Routledge.
- Kristiansen, Anna & Marianne Rathje. 2014. "Det kommer an på hvilken stavefejl det er". *Unges holdninger til stavefejl i nye medier*. *NyS: Nydanske sprogstudier – Sprogbrug i nye medier* 46. 103-131.
- Meredith, Joanne & Elisabeth Stokoe. 2014. Repair. *Comparing Facebook 'chat' with spoken interaction*. *Discourse & Communication* 8. 181-207.
- Rathje, Marianne. 2006. Hvordan udtales weekend i dag? I Jørgen Nørby Jensen, Ole Ravnholt & Jørgen Schack (red.) *Ordet fanger*. Festskrift til Pia Jarvad i anledning af 60-års-dagen. Dansk Sprognævns skrifter

37. København: Dansk Sprognævn. 169-176.
- Rathje, Marianne. 2012. Luder og laban. De grimme ord i to generationer. *Nyt fra Sprognævnet* 2. 1-8.
- Rathje, Marianne. 2013a. Dropper lige subjektet. Subjektellipser i kommentarfeltet på ekstrabladet.dk. I S. Borchmann et al (red.) *Gode ord er bedre end guld. Festskrift til Henrik Jørgensen i anledning af 60-års-dagen.* Aarhus Universitet. 399-414.
- Rathje, Marianne. 2013b. sku allgvel ha købt penis forlænger creme :-). Afvigelser fra retskrivningsprognormen i kommentarfeltet på ekstrabladet.dk. I Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard og Peter Widell (red.) 14. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog.* Aarhus Universitet. 333-354.
- Rathje, Marianne. 2015. Ska det vær nu?: Verbale kortformer i regulerede og ikke-regulerede genrer. *Danske Studier* 2015. Tidsskrift for dansk sprog, litteratur og folkeminder. 34-55.
- Sebba, Mark. 2003. Spelling rebellion. I Jannis Androutsopoulos & Alexandra Georgakopoulou (red.) *Discourse Constructions of Youth Identities.* Amsterdam: John Benjamins. 151-172.
- Sebba, Mark. 2007. *Spelling and Society.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Sia, Choon-Ling, Bernard C. Y. Tan & Kwok-Kee Wei. 2002. Group Polarization and Computer-Mediated Communication: Effects of Communication Cues, Social Presence, and Anonymity. *Information Systems Research* 13 (1). 70-90.
- Siegel, Jane, Vitaly J. Dubrovsky, Sara Kiesler & Timothy W. McGuire. 1986. Group Processes in Computer-Mediated Communication. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes* 37. 157-187.
- Stæhr, Andreas. 2014. Social media and everyday language use among Copenhagen youth. Ph.d.-afhandling indleveret ved Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet.
- Wenger, Etienne, Nancy White & John D. Smith. 2009. *Digital Habitats; stewarding technology for communities.* Portland, Ore: CPsquare.
- White, Jonathan R. 2014. Standardisation of reduced forms in English in an academic community of practice. *Pragmatics and Society*. 5(1). 105-127.

Noter

¹https://www.youtube.com/watch?v=3tZC_hoL1wQ

²<https://twitter.com/abdelstweect/status/498020019981549568>

³<https://mingarage.wordpress.com/tag/nationen/>

⁴CMC= computer mediated communication.

⁵Jf. site over de mest besøgte hjemmesider, <http://www.alexa.com/topsites/countries/DK>, besøgt 30. marts 2016.